

САЛЫҚ ЗИМАНОВ 100 ЖЫЛ

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ҒАЛЫМ, АЗАМАТ,
МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»**

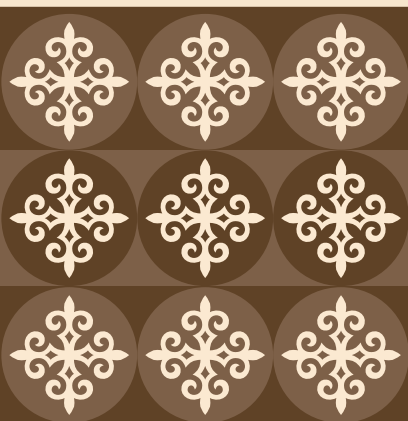
Республикалық ғылыми-тәжірибелік
конференцияның материалдары

Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН,
ОБЩЕСТВЕННЫЙ И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ДЕЯТЕЛЬ»**

Материалы республиканской
научно-практической конференции

Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: ҒАЛЫМ, АЗАМАТ, МЕМЛЕКЕТ
ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ»**

Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның материалдары
Нұр-Сұлтан, 19 ақпан 2021 ж.

**«САЛЫҚ ЗИМАНОВ: УЧЕНЫЙ, ГРАЖДАНИН, ОБЩЕСТВЕННЫЙ
И ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ»**

Материалы республиканской научно-практической конференции
Нур-Султан, 19 февраля 2021 г.

Нұр-Сұлтан, 2021

**РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ**

Төраға (Председатель):

Сыдықов Е.Б., ҚР ҰҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор

мүшелері (члены):

Оңғарбаев Е.Ә., заң ғылымдарының докторы, профессор
Мерзадинова Г.Т., техника ғылымдарының докторы, профессор
Қозыбаев И.М., тарих ғылымдарының докторы, профессор
Сматлаев Б.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Нұрмағамбетов А.М., заң ғылымдарының докторы, профессор
Тлепина Ш.В., заң ғылымдарының докторы, профессор
Сембекова Б.Р., заң ғылымдарының кандидаты, доцент
Сақтағанова И.С., заң ғылымдарының кандидаты, доцент

Бас редактор (Главный редактор):

Абдрасулов Е.Б., заң ғылымдарының докторы, профессор

Жауапты редакторлар (ответственные редакторы):

Дауталиев Қ.Н., заң ғылымдарының кандидаты
Женисов С.К., заң ғылымдарының магистрі

Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері: республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев Қ.Н., Женисов С.К. – Нұр-Сұлтан: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2021. – 242 б.

Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель: материалы республиканской научно-практической конференции. / Абдрасулов Е.Б., Дауталиев К.Н., Женисов С.К. – Нур-Султан: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2021. – 242 с.

ISBN 978-601-337-529-8

Жинақта 19 ақпан 2021 жылы Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде өткен «Салық Зиманов: ғалым, азамат, мемлекет және қоғам қайраткері» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференциясының материалдары жарияланып отыр.

Басылым ғылым және тәжірибе қызметкерлеріне, оқытушыларға, PhD докторанттар мен студенттерге, сондай-ақ ҚР ҰҒА академигі С.З. Зимановтың мұрасына қызығушылық танытқан жалпы жұртқа арналады.

В сборнике представлены доклады и выступления участников Республиканской научно-практической конференции «Салық Зиманов: ученый, гражданин, общественный и государственный деятель», состоявшейся в Евразийском национальном университете имени Л.Н.Гумилева 19 февраля 2021 года.

Издание адресовано научным и практическим работникам, преподавателям, PhD докторантам и студентам, а так же для всех, кто интересуется наследием академика НАН РК С.З.Зиманова.

ӘОЖ 340
КБЖ 65

ISBN 978-601-337-529-8

© Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2021
© ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, 2021

Мазмұны Содержание

<i>Предисловие к материалам республиканской научно-практической конференции.....</i>	6
--	---

1-бөлім. Конференция қатысушыларына арналған құттықтаулар Часть 1. Приветствия участникам конференции

<i>Тоқаев Қ.К.</i>	Қазақстан Республикасы Президентінің құттықтау сөзі.....	11
<i>Тогжанов Е.Л.</i>	Қазақстан Республикасы Премьер-Министрі орынбасарының құттықтау сөзі.....	12
<i>Мәми Қ.Ә.</i>	Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесі Төрағасының құттықтау сөзі.....	15
<i>Асанов Ж.Қ.</i>	Қазақстан Республикасы Жоғарғы Соты Төрағасының құттықтау сөзі.....	16
<i>Дәуленов М.М.</i>	Қазақстан Республикасы Білім және ғылым вице- министрінің құттықтау сөзі.....	18
<i>Бекетаев М.Б.</i>	Қазақстан Республикасы Әділет министрінің құттықтау сөзі.....	20
<i>Құл-Мұхаммед М.А.</i>	Қазақстан Республикасы Парламенті Сенаты депутатының құттықтау сөзі	22
<i>Жұрынов М.Ж.</i>	Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы Президентінің құттықтау сөзі	24
<i>Абдолла С.Ж.</i>	Қазақстан Республикасы Судьялар одағы Төрағасының құттықтау сөзі.....	26

2-бөлім. Ғылыми баяндамалар Часть 2. Научные доклады

<i>Сыдықов Е.Б.</i>	Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті КЕАҚ Басқарма төрағасы-ректорының кіріспе сөзі.....	30
<i>Сұлтанов Қ.С.</i>	Академик Салық Зимановтың заңшығарушылық қызметке қосқан үлесі.....	32
<i>Абдильдин Ж.М.</i>	Салық Зиманов – выдающаяся целостная личность.....	33
<i>Сабикинов С.Н.</i>	Академик С.З. Зиманов - выдающийся учёный-юрист современности, основатель юридической науки и юридического образования Казахстана.....	36
<i>Алимбеков М.Т.</i>	Ұлағатты ұстаз туралы сөз.....	38
<i>Дулатбеков Н.О.</i>	Салық Зиманов мұрасының өміршеңдігі туралы.....	42
<i>Шапақ У.</i>	Салық Зимановтың конституциялық құндылықтар туралы көзқарастары.....	44
<i>Сәрпеков Р.Қ.</i>	Өнегелі өмір.....	46

Ударцев С.Ф.	Академик С.З. Зиманов: основные направления научных исследований (из истории юридической науки).....	50
Нурғалиева Е.Н.	Положение наемных работников на предприятиях с иностранными инвестициями.....	56
Тлепина Ш.В.	Труды академика Зиманова С.З. как мировоззренческая и методологическая основа историко-правовых исследований.....	61
Абдрасулов Е.Б.	Вопросы национальной государственности и государственного суверенитета в политико-правовых воззрениях академика С.З. Зиманова.....	74
Нурмагамбетов А.М.	Академик С.З.Зиманов о проблемах государственности в истории Казахстана.....	80
Ахпанов А.Н.	Компаративно-правовое исследование свидетельского иммунитета.....	84
Ибрагимов Ж.И.	Академик С.Зимановтың билер соты туралы идеялары.....	88
Шангирбаева Б.Ю.	Свобода выражения мнения в кочевой цивилизации казахов. Некоторые взгляды академика С.З. Зиманова.....	95
Балтабаев К.Ж.	Имущественные наказания в уголовном праве.....	98
Дауталиев Қ.Н.	Абайтану және құқықтаным: академик Салық Зиманов зерттеулерінің ізімен.....	103
Сақ Қ.Ө., Ертасова Г.Қ.	Зиманов – көсемсөз зергері.....	110
Арыстамбаева С.А.	Салық Зиманов – юрист и философ.....	114
Канатов А.К.	Место Декларации о государственном суверенитете в системе законодательства Республики Казахстан: правовой анализ.....	115
Габдулина Б.А.	Академик Салық Зиманов – ғасырлар тоғысындағы тарихи тұлға.....	118
Баймолдина С.М.	Академик НАН РК Салық Зиманович Зиманов – величайший ученый современности.....	127
Балғынтаев А.О.	Салық Зимановтың құқық қорғау және сот органдарын жетілдіру жөніндегі кейбір көзқарастары.....	130
Мергембаева Н.Б.	Институт биев в уголовном судопроизводстве на современном этапе.....	133
Бексултанова Р.Т.	Суд биев как демократический институт отправления правосудия в современном Казахстане.....	137
Даурембеков Е.Қ.	Қазақстандағы медиация институтының қазіргі жағдайы мен даму келешегі.....	139
Абдилов К.С.	Споры и конфликты в древнем обществе, происхождение судов.....	142
Нурмагамбетова С.Б.	От «бонапартизма» к «авторитаризму», или особенности становления французского конституционализма.....	146
Сейдеш Б.Б., Мурзағалиев Е.Ч.	Қазақстан Республикасының егемендігі мен мемлекеттік тәуелсіздігін қамтамасыз етудегі академик С.Зимановтың халықаралық құқыққа қосқан жекелеген үлесі.....	151
Джигитова Р.Н., Симанова Г.Т.	Салық Зиманов – ұлтымыздың мақтанышы, заң ғылымдарының тірегі.....	154

<i>Салауатов М.С., Маханова А.С.</i>	Салық Зиманұлы Зиманов – ғұлама заңгер, ұстаз, қайраткер.....	157
<i>Тоқабаетова Б.М.</i>	Халқының абыз ақсақалы.....	159
<i>Кемербай Р.А.</i>	Әділдік және философия.....	164
<i>Оңланбетова Ғ.</i>	Заң ғылымының корифейіне – 100 жыл.....	166
<i>Губайдуллин М.Г.</i>	Заңгер заңгер Салық Зиманов шығармаларының ерекшеліктері.....	167
<i>Мырзатаев Н.Д.</i>	Жоғары заң білімін беруді жетілдіру барысында С. Зимановтың алатын орны.....	171
<i>Қарабаев Ф.Ж.</i>	С. Зимановтың құқық саласындағы ұйымдастырушылық қызметінің кейбір көріністері.....	175
<i>Каржаубаев С.С.</i>	К проблемным вопросам юридического образования.....	178
<i>Өмірзақов П.Қ.</i>	Қазақстан Республикасында қоршаған ортаны орғауды экономикалық реттеуді жетілдіруде шетелдердің тәжірибесін қолдану.....	183
<i>Омарова Б.А.</i>	Административные процедуры в сфере недропользования в свете принятия нового административного процедурно- процессуального кодекса Республики Казахстан.....	186
<i>Капсалимова С.С., Капсалимов К.Ж.</i>	Анализ правового состояния организации государственного аудита и финансового контроля Республики Казахстан.....	191
<i>Бердібаев Н.М.</i>	Халық үніне құлақ асатын университеттен халық үніне құлақ асатын мемлекетке.....	195
<i>Жадауова Ж.А.</i>	К вопросу о совершенствовании законодательства Республики Казахстан в сфере официальной помощи развитию.....	202
<i>Жунусбекова А.Ж.</i>	Су ресурстары саласындағы халықаралық ұйымдардың қызметі.....	208
<i>Майшекина Э.С., Амерханова И.К.</i>	Қазақстан Республикасында ішкі көші-қон үрдісін құқықтық реттеудің жетілдіру жолдары.....	212
<i>Найманбай А.Р., Жусипова Б.А.</i>	Академик С.Зиманов еңбектеріндегі адами құндылықтар мен руханият мәселесі.....	218

3-бөлім. Конференция фотолары Часть 3. Фотографии конференции

Академик Зиманов С.З. атындағы аудиторияның тұсаукесері Открытие кабинета имени академика С.З.Зиманова.....	222
Конференцияның жалпы отырысы Пленарное заседание конференции.....	225
Ұйымдастыру сәтінен Организационные моменты.....	233

4-бөлім. Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференцияның ұсынымдары Часть 4. Рекомендации республиканской научно-практической конференции

Қазақ тілінде	238
Орыс тілінде.....	240

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕГЕМЕНДІГІ МЕН МЕМЛЕКЕТТІК ТӘУЕЛСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ АКАДЕМИК С.ЗИМАНОВТЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚҚА ҚОСҚАН ЖЕКЕЛЕГЕН ҮЛЕСІ

СЕЙДЕШ Бәкіжан Болатбекұлы

*заң ғылымдарының магистрі, халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан*

МУРЗАГАЛИЕВ Ердос Чарипович

*халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы,
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан*

Аннотация. Мемлекеттік егемендік оның аумағының тұтастығын, қолсұқпаушылығын білдіреді. Кеңес Одағы ыдырап, әлемнің саяси картасында бірнеше тәуелсіз мемлекеттер пайда бола бастағанда мысалы, Қазақстан Республикасының да халықаралық құқықтың дербес субъектісі ретінде танылуы ұлттық құқықтық жүйені қалыптастыруды кезек күттірмейтін өзекті мәселелердің бірі ретінде күн тәртібіне қоюының өзі заңдылық еді. Қазіргі заманауи халықаралық құқық мемлекеттік егемендік пен аумақтық тұтастық қағидаларының орындалуын мемлекеттің өмір сүруі үшін қажет императив ретінде көтереді. Тұтастық пен мемлекеттік егемендік сипаттамасы қоғамның саяси ұйымдастырылуының негізгі өмірлік тараптарын қамтиды. Бұларсыз қоғам толық емес, яғни шектелген болар еді.

Тірек сөздер: Егемендік, тәуелсіздік, аумақтық тұтастық, юрисдикция, халықаралық құқықтағы имплементация, мемлекеттің өз аумағындағы үстемдігі мен халықаралық қатынастардағы тәуелсіздігі.

70 жылдан артық өмір сүрген КСРО атты алып мемлекет өзінің өмір сүруін тоқтатып, оның орнына бірқатар халықаралық құқықтың жаңатәуелсіз субъектілері саясат аренасына шыққаны өткен тарихымыздан белгілі. Яғни Кеңес Одағы ыдырап әлемнің саяси картасында тәуелсіз мемлекеттердің, яғни халықаралық құқықтың жеке дербес субъектілерінің пайда болуы ұлттық құқықтық жүйені қалыптастыруды күн тәртібіне өткір қойғандығы да еш жасырын емес, міне осындай еліміздің болашақ тағдыры айқындалар, әлем картасында енді ғана пайда болған жаңа Қазақстан егемендікке ұмтылған сол тарихи кезеңде құқықтық мемлекет қалыптастыру жолында академик С.Зиманов өлшеусіз үлес қосты, әрі сол кезеңдегі ҚазКСР-і Жоғары Кеңесінің екі шақырылымының депутаты болған ғалымның жас, егемен мемлекетіміздің құқықтық негізін қалауда және заңнамалық реформалардың бастауында тұрғанын ерекше атап өткен орынды болар еді. Міне, осындай тарихи кезеңде елге жаңа зандар қажет еді. Ел тарихындағы шешуші, әрі маңызды саяси құжат болып саналатын 1990 жылғы «Қазақ КСР-ның мемлекеттік егемендігі туралы Декларациясының» жобасын әзірлеген комиссияны басқарғаны да көп жағдайды аңғартса керек. Мемлекеттегі маңызды саяси акті деп бағаланатын 1991 жылғы 16 желтоқсандағы қабылданған «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» Конституциялық Заңның жобасын даярлайтын комиссияның да мүшесі болды. Сонымен қатар, Қазақ КСР атауын өзгерту туралы заң, азаматтық туралы заң, тәуелсіз еліміздің тұңғыш Конституциясы, тағы басқа маңызды заңдарды дайындаудағы еңбектерінің өзі бір төбе. Академик С.Зимановтың «КСРО және автономиялау теориясы мен практикасы» (1998 жыл) атты зерттеу еңбегін ТМД аясындағы құқықтанушы ғалымдар аса жоғары бағалады. Осы аталмыш ғылыми еңбекте Кеңес Одағының ыдырауы мен оның бұрынғы автономиялық аумақтары негізінде егемен елдердің бой көтеруі жан-жақты талданып баяндалады. Заң ғылымының теориялық мәселелерімен түпкілікті айналысқан ғалымның 500-ден астам ғылыми еңбектері мен солардың ішіндегі 20-дан астам монографияларын да атап өткен орынды. Академик С. Зимановтың ғылыми еңбектері негізінен алғанда мемлекет пен құқық тарихы мен теориясына, Қазақстан мен Орталық Азияның өзге де аймақтарында ұлттық мемлекеттердің қалыптасуы мен даму жолдарына, тәуелсіз қазақ мемлекетінің құқықтық платформасының қалыптасуына және тағы да басқа өзекті мәселелерге арналған. Олардың қатарында маңызы зор «Общественный строй казахов первой половины XIX века и Букеевское ханство», «Общая теория права и ее место в курсе теории государства и права», «Теоритические вопросы

советского национально-государственного устройства», «Политические взгляды Ч. Валиханова», «Конституция и парламент» атты және т.б. көптеген ғылыми еңбектері бар.

Академик С.Зимановтың еліміздің басты заңы болып саналатын Конституциямызды жетілдіруге қатысты қосқан еңбектерін де атап өткен орынды болар еді, себебі ғалым көтерген идеялар 2007 және 2017 жылғы еліміздің Ата заңына, яғни Конституциямызға енгізілген өзгерістер де еліміздегі жүйелі түрде жүзеге асырылып келе жатқан реформаларға сәйкес Елбасының бастамашылдығымен кезең-кезеңімен жүзеге асқаны белгілі. Жан-жақты білімпаз, әмбебап, әрі теоретик ғалым ретінде заң шығарушы орган Парламенттің құқықтық мәртебесін айқындауда, парламенттің қандай болуы, оның өкілеттілік қызметі мен заңшығармашылық функциясын жетілдіруге қатысты атқарған еңбектері мен еліміздің сот жүйесін қайта құру туралы ұсыныстары мен талдауларының өміршендігін бүгінгі тәжірибе дәлелдеп отырғандығының куәсі болып отырғандығымыз да еш жасырын емес. Әсіресе тәуелсіздік алған алғашқы елең-алаң сәттерде ел егемендігіне қатысты саяси құжаттардың ішінде егемендік Декларациясының қоғамдағы ролінің ерекшелігін дәп басып айта білуінің өзі көрегендік еді. Жалпы Егемендік термині өте ауқымды мағынаны білдіреді. Егемендік нақты географиялық кеңістіктегі саяси биліктің көрінісі ғана емес, оған қоса сол жерді мекендейтін тұрғындар мен азаматтарға жүретін юрисдикция. Мемлекеттің өз аумағындағы үстемдігі мен халықаралық қатынастардағы тәуелсіздігі - мемлекет егемендігінің бір-бірімен өзара байланысының көрінісі.

Қазіргі заманауи халықаралық құқық мемлекеттік егемендік пен аумақтық тұтастық қағидаларының орындалуын мемлекеттің өмір сүруі үшін қажет императив ретінде көтереді. Тұтастық пен мемлекеттік егемендік сипаттамасы қоғамның саяси ұйымдастырылуының негізгі өмірлік тараптарын қамтиды. Бұларсыз қоғам толық емес, яғни шектелген болар еді. Маңыздылығына орай бұлар мемлекеттің негізі ретінде конституциялық ретте бекітіледі. Мысалы, Конституцияның 2 бабында «Республиканың егемендігі оның бүкіл аумағын қамтиды. Мемлекет өз аумағының тұтастығын, қол сұғылмауын және бөлінбеуін қамтамасыз етеді» делінген. Сан ғасырлар бойы ата-бабаларымыз армандаған осы мүмкіндікті жүзеге асыруда көптеген біртуар тұлғалардың саясат сахнасына жарқ етіп шығулары да заңдылық еді. Осы мақаланы жазуға да себеп болып отырған академик, заң ғылымдарының докторы, профессор Салық Зиманұлы Зимановта осындай жарқын тұлғалардың бірі еді. Сөзіміз дәлелді болу үшін, 1990 жылғы 25 қазандағы Қазақстанның Мемлекеттік Егемендігі туралы декларацияның түпкі редакциясын дайындау бойынша комиссияға басшылық жасағандығы, сонымен бірге 1991 жылғы 16 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасының Мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» - Конституциялық Заңын дайындау бойынша комиссияның мүшесі болғандығы, ал Қазақстан Республикасының 1993 жылғы Конституциясының жобасын дайындау барысында сарапшылар тобын басқаруының өзі көп нәрсені аңғартса керек.

Әлемдегі интеграциялық процестердің қарқынды дамуына байланысты халықаралық құқық нормалары мемлекетшілік, яғни ішкі құқықтық нормалардың дамуының шешуші элементіне айналып отырғандығы айқын байқалады немесе керісінше. Бейбітшілік мақсаттарына қол жеткізу, планетада, яғни жер бетіндегі қауіпсіздікті қамтамасыз ету осымен тығыз байланысты. Әр түрлі салалардағы халықаралық ынтымақтастық мемлекеттердің әртүрлі аядағы әрекеттерін үйлестіру үшін халықаралық құқық нормаларын кеңінен қолдануын анықтайды.

Осы уақытқа дейін заң әдебиеттерінде халықаралық құқықтағы кейбір мәселелердің құқықтық табиғаты күрделі болып келеді, әсіресе қылмыстық-құқықтық салада. Себебі келесі құқықтық мәселелер мынадай әртүрлі тәсілдермен шешіледі, қылмыстық-құқықтық сипаттағы халықаралық құқық нормалары қалай қолданылады, қылмыстық-құқықтық нормаларды имплементациялау қалай жүзеге асырылады, қылмыстық құқық бұзушылықтар орын алғанда оффшорлық аймақтардың құқықтық мәртебесі оларға қалай ықпал етеді, юрисдикция мен егемендік мәселелері қалай шешіледі, қылмыстық құқық бұзушылық

жасаған кездегі трансұлттық корпорациялардың құқықтық мәртебесін қалай анықтауға болады?

Сонымен қатар, бұл мәселелерді теориялық тұрғыдан түсінудің қажеттілігі туралы сұрақ туындайды, бұл қылмыстық заңнаманың барлық имплементациялық нормалары халықаралық нормативтік талаптардың, яғни нұсқаулардың мемлекетішілік орындалуын тиісті түрде қамтамасыз етпейтіндігімен байланысты. Мұның бәрі практикада түсіндіру мен қолдануда қиындықтар туғызады және белгілі бір елдерде қылмыстық құқық бойынша халықаралық құқық нормаларының имплементациясына терең теориялық талдау жасауды талап етеді. Бұл халықаралық құқық нормаларын іске асыруды мемлекетішілік қылмыстық-құқықтық қамтамасыз етуді жетілдіру жөніндегі ғылыми негізделген ұсынымдарды әзірлеу үшін қажет.

Біздің білуімізше, имплементация деп Халықаралық құқық нормаларын ұлттық нормаларға енгізу түсініледі, яғни халықаралық-құқықтық нормаларды қабылдау, орындау қалай жүретіні және белгілі бір мемлекеттің аумағында халықаралық-құқықтық нормаларды іске асыру үшін жағдайлар қалай жасалатыны түсіндіріледі.

Біріншіден, көптеген елдерде Халықаралық құқық нормаларын ұлттық құқыққа енгізу, яғни имплементациялау әр түрлі жолдармен жүзеге асырылады. Мысалы, егер Қазақстан Республикасының тәжірибесіне жүгінетін болсақ, онда «ҚР Конституциясының 4-бабы 3-тармағының жаңа редакциясында (2017 ж.) заңдарға қатысты ратификацияланған халықаралық шарттардың басымдығы туралы ереже сол мазмұнда қалдырылғанмен, бірақ Қазақстанда халықаралық шарттың қолданылу тәртібі мен талаптары заңнамамен айқындалатыны туралы жаңа ереже енгізілді. ҚР Конституциясының қолданыстағы редакциясының 4-бабы 3-тармағына қатысты екі ұсынысты да, бірлікте - бір тұтас ретінде қарастыру және түсіндіру қажет» [1].

Осыдан келіп Қазақстан Республикасы халықаралық міндеттемелерді орындаудан бас тартады ма деген өзекті мәселе туындайды, әрине, жоқ.

«Жаңа норма халықаралық құқыққа қайшы халықаралық шарттардың өз еркімен орындалмауын білдірмейді. Қазақстан 1993 жылғы 31 наурызда Халықаралық шарт құқығы туралы Вена конвенциясына қосылғаны белгілі».

Бұл сыртқы басқарылмайтын жағдайлардан қорғау, ұлттық қауіпсіздікке қатер төнген кезде барабар, яғни адекватты шаралар қабылдау қажеттігіне байланысты. Және бұл дұрыс қабылданған шешім еді.

«Халықаралық шарттың қолданылу тәртібі мен шарттарын заңнамада айқындау туралы жаңа ереже жаһанданудың объективті процесіне қарсы тұру немесе бас тарту үшін қабылданған жоқ. Ол халықаралық қатынастарда туындаған шиеленістің салдарын белгілі бір жұмсарту үшін, халықаралық шарттармен байланысты процестердің қарқынын, мерзімдерін, ағымының нысандарын біртіндеп пайдалану, түзету және шарттың мазмұны мен оған ілеспе мән-жайларды ескере отырып, синхронды немесе дәйекті пайдалану, әртүрлі нормалардың әрекетін қосу үшін енгізілді» [2].

Сонымен қатар, «Тарихи тәжірибе көрсетіп отырғандай, мемлекеттер, оның ішінде қазіргі заманауи мемлекеттер, әсіресе олардың ішіндегі ең күштілері, олардың одақтары халықаралық қатынастар мен халықаралық құқықта құқық үстемдігін әрдайым сақтай бермейді. Нәтижесінде «Қос стандарттар», «күштінің құқығы» көбінесе өздерін тым еркінірек, басым сезіне отырып, тіптен кейде олар үстемдік ете бастайды, әсіресе ХХІ ғасырдың басындағы жаһандық «турбуленттілік», «гибридті соғыстар» формальды бейбіт уақытта «түрлі - түсті төңкерістерден» өткен бірқатар елдердің ыдырауы, бөлінуі және сол кезеңге сәйкес жағдайларды басқаралмауы, яғни бақылау жүргізе алмаушылық тенденциялары байқала бастайды» [3].

Соңғы уақытта халықаралық құқықта болып жатқан үрдістерді ескере отырып, біз осы мәселелер туралы айтып отырмыз. Әрбір мемлекет имплементация мәселелері бойынша өзінше шешім қабылдайды. «Халықаралық құқықтың жедел дамып келе жатқан эволюциясы және әлемдегі іргелі ғылыми-техникалық, экономикалық және саяси өзгерістер аясында

оның ұлттық құқықпен өзара әрекеттесу формалары халықаралық құқық нормаларының дамуының, кеңеюінің және басымдылығының артуының жалпы тенденцияларын нақты түсінуді талап етеді. Сонымен бірге, бұл ұлттық қауіпсіздікті, экологияны қамтамасыз ету, ұлттық экономиканы дамыту үшін қолайлы және пайдалы жағдайлар жасау, ұлттық дәстүрлер мен мәдениетті сақтау тұрғысынан нақты тарихи контексте халықаралық және ұлттық құқықтың жекелеген нормаларының ситуациялық өзара іс-қимылына неғұрлым мұқият қарауды талап етеді».

Бірақ, осы проблемаларға қарамастан, Қазақстан Республикасы халықаралық құқықтың басқа субъектілерімен өзара іс-қимыл жасай отырып, белгілі бір проблемаларды шешуге ұмтылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы, 1995 жыл 30 тамыз
2. Қазақстан Республикасының Конституциясы. Ғылыми-практикалық конференция жинағы
3. Е. Баянов «Академик Салық Зиманов» - Алматы 2011 ж. 152 б.

САЛЫҚ ЗИМАНОВ – ҰЛТЫМЫЗДЫҢ МАҚТАНЫШЫ, ЗАҢ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ТІРЕГІ

ДЖИГИТОВА Р.Н.,

*жалпы заң пәндері кафедрасының оқытушысы, полиция майоры,
Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты, Ақтөбе қ-сы*

СИМАНОВА Г.Т.,

*жалпы заң пәндері кафедрасының оқытушысы, полиция капитаны,
Қазақстан Республикасы ІІМ М.Бөкенбаев атындағы Ақтөбе заң институты, Ақтөбе қ-сы*

Андатпа. Мақалада академик Салық Зимановтың бүкіл өмірін қазақстандық заң ғылымына қызмет етуге арнағаны туралы баяндалады.

Аннотация. В статье рассказывается о том, как академик Салык Зиманов посвятил всю свою жизнь служению казахстанской юридической науке.

Міне, биыл Қазақ елі тәңірі берген Тәуелсіздігінің, арайлы азаттығының отыз жылдығына қадам басып отырмыз. Қазақ халқының ғасырлар бойы аңсаған арманы «Қазақстан Республикасының мемлекеттік тәуелсіздігі туралы» конституциялық заң қабылданған сол бір тарихи күнде, 1991 жылдың 16-желтоқсан күні жүзеге асты. Дүниеге жаңа мемлекет – Тәуелсіз Қазақстан келді. Қазіргі таңда біз өзіміздің рәміздерімізбен мақтанып асқақтатамыз. Өйткені, Қазақстан Туымен тұғырлы, Елтаңбасымен еңселі, Ән-ұранымен айбатты. Осы зымыраған уақыт талабына сай, Қазақстан экономикасы қарыштап дамуда. Саясаттағы сындарлы бағыт өз жемісін бере отырып, берекелі бірліктің арқасында бүкіл әлем таныған іргелі мемлекетке танылды. Дегенмен, бұл көптеген халықтар үшін қиындығы мен қуанышы, дағдарысы мен дамуы алмасқан тұтас дәуір деп саналады.

Қазіргі тәуелсіз Қазақстан – ата – бабамыздың көптеген жылдар бойы аңсаған арманы сарғайып күткен сағынышының орындалуы.

Тәуелсіздік тарихы жас ұрпақ бойына патриоттық сезім, еліне деген құрмет пен мақатаныш ұялататын ауқымды тақырып өзегі деп санаймын.

Тәуелсіз мемлекет болғаннан кейін оның өз заңдары мен талаптары болуы тиіс. Ата заңымыз қабылданған соң, ата заңға сүйене отыра қоғамдық келеңсіздіктерді реттейтін, адам құқықтарын қорғайтын заң жобалары қабылдана бастады. Қабылданған заңдарды жүзеге асырушы сот билігі және Құқық қорғау органдары өз біліктіліктері мен қабілетіліктерін көрсетте білді.